

MARY EGGERMONT-MOLENAAR, CALGARY
Portret van een professor:
Een Nijmeegs incident geprojecteerd in een Chinese tempelschool?

Het te bespreken portret is niet dat van een Nederlander, ook niet dat van een Vlaming, maar dat van Dr. Djang, een fictieve Chinese professor, die voorkomt in *The Chinese Lake Murders*, één van de Rechter Tie-detectives van Robert van Gulik.¹ Het ziet ernaar uit dat de Leidse linguïst Professor Dr. Christianus Cornelius Uhlenbeck (1866-1951; verder te duiden met C.C.) model stond voor Dr. Djang. En het kan zijn dat van Gulik geïnspireerd werd door een incident te Nijmegen waar C.C. Uhlenbeck volgens zijn oud-student Jan de Josselin de Jong zijdelings bij betrokken was. Op de vraag of het portret een beetje lijkt en over het waarom van de projectie zal hieronder worden ingegaan. Eerst iets over wat vooraf ging aan de ontdekking van portret en projectie.

Ik werk aan een uitgave van het dagboek dat Willy Uhlenbeck-Melchior, echtgenote van C.C., bijhield toen ze in 1911 met haar echtgenoot ongeveer 100 dagen op de Blackfoot Reservation te Montana, U.S.A., resideerde. Het echtpaar kampeerde in die periode voornamelijk in een tent: voor voedsel, transport en het verzamelen van verhalen en gegevens over taal waren ze volkomen afhankelijk van de bereidwilligheid

van hun Blackfoot gastheren en dat alles tijdens een enorm natte, koude en winderige zomer.

Mijn uitgave zal er als volgt uitzien: op de linker bladspiegel het dagboek, vertaald en voorzien van voetnoten. Op de rechter bladspiegel, chronoloog aan de opmerkingen in het dagboek, de aantekeningen die Uhlenbeck maakte, zowel die van 1910, toen hij met de Jong op datzelfde reservaat verbleef, als die van 1911. Bijvoorbeeld, op 18 juli 1911 werkt Uhlenbeck met White Quiver. Ik zocht op welk verhaal door White Quiver is verteld (Het was: "How they Chased the Buffalo"). Dat verhaal, gepubliceerd in *A New Series of Blackfoot Texts*, komt dan onder 18 juli op de rechter bladspiegel.² Willy hield vrij nauwkeurig bij wie er wat en wanneer vertelde, en dit vereenvoudigde mijn taak aanmerkelijk.

De dagboekuitgave diende natuurlijk van een voorwoord en een inleiding te worden voorzien. Tijdens research voor één onderdeel van de inleiding, biografica over C.C. en zijn echtgenote, stuitte ik op bovenvermeld portret en projectie. Maar eerst iets over het echtpaar Uhlenbeck, te beginnen

met Willy, die in 1911 haar dagboek, in de vorm van zes volgeschreven schoolschriftjes, bijhield.³

Wilhelmina Maria Melchior was een doktersdochter uit Koedijk.⁴ Ze werd in 1862 geboren in een gezin waar regelmatig kinderen werden geboren die dan ook weer stierven. Als de ene dochter stierf, kreeg de volgende de naam van de vorige. Willy was de zesde dochter en kreeg de naam van de derde gestorvene, Wilhelmina. In 1891 trouwde ze met C.C., die in 1899 hoogleraar in Leiden en later een beroemde linguïst zou worden.

Christianus Cornelius (Kees) Uhlenbeck is telg uit een oud Duits geslacht dat op het "Gut" Eulenbeck te Velbert resideerde.⁵ Eén van de telgen verliet het pand, dat uiteindelijk een ijzergieterij werd, trad tegen de "wensch van zijn vader rond 1760 als vrijwilliger in Pruisischen krijgsveld ... en moest wegens het dooden van een tegenstander in een duel uit Pruisen een goed heenkomen zoeken." Hij ging in Nederlandse marinedienst, trouwde, kreeg twee zonen van wie er één jong stierf. De andere kreeg acht kinderen: één ervan heette Peter Frederik; hij ging in marinedienst, dook in slechtlopende zakelijke avonturen, probeerde een vliegtuig te bouwen (maar door gebrek aan kapitaal liep ook dat op niets uit), en stierf als een lichamenlijk en geestelijk gebroken man. Hij kreeg vier zonen, van wie C.C. alleen overleefde.⁶ Omdat nergens blijkt dat Kees en Willy zelf kinderen hadden, omdat uit Willy's dagboek blijkt dat ze allebei dol waren op kinderen en jongelui, en omdat ze allebei in hun kinderjaren broertjes en zusjes hadden verloren, ging mijn aandacht steeds meer uit naar de jongeren in hun leven.

Uit een brief die C.C. in januari 1899 aan zijn "oud-leermeester" J.W. Muller schreef, blijkt dat het echtpaar dat jaar drie "Spengler-kinderen" adopteerde en dat ze daarom van plan waren om van Soest naar Hilversum te verhuizen.⁷ In hetzelfde jaar werd C.C. echter tot hoogleraar aan de Leidse Universiteit benoemd. Uit niets blijkt dat de Spengler-kinderen in Leiden ooit bij hen woonden. Wel schrijft C.C. in 1937 aan neef Dick uit Lugano (Zwitserland) dat ze nog altijd veel post van de Spengler-kinderen en kleinkinderen ontvangen. Waarom de adoptie - klaarblijkelijk - aan anderen werd overgedaan is niet duidelijk, maar wel dat het contact met de kinderen niet verloren is gegaan.

De volgende kinderen in hun leven, voornamelijk in Willy's leven, waren weeskinderen. In haar dagboek schrijft Willy af en toe dat ze een kaart stuurt aan en krijgt van "de regentessen". Aannemende dat ze zelf ook regentes was, rijst de vraag: waarvan? Het echtpaar was zeker niet katholiek, dat blijkt wel uit het dagboek, waarin Willy af en toe besmuikt commentaar levert op de activiteiten van de missiepaters. In *Gedachten en Droomen*, een gedichtenbundel die C.C. in 1885 publiceerde, verklaart hij zichzelf als heiden, en in "In de Kerk," een gedicht over een dominee, schrijft hij: "Och, zijn stem is zoo schor/ En zijn leer is zoo dor/ En wel minstens tweehonderd jaar oud."⁸ Beiden waren enorm gesteld op kinderen en die weesjes Spengler hadden ze klaarblijkelijk niet meer. Was ze regentes van een weeshuis geworden - een functie die haar gebrek aan eigen kinderen een beetje kon compenseren?

Inderdaad, de notulen van het H. Geest of Arme Wees- en Kinderhuis, een protestants

weeshuis aan de Hooglandse kerkgracht te Leiden, onthullen dat Mevrouw Uhlenbeck-Melchior daar van 1903-1912 regentes was. De notulen laten ook zien dat ze in 1911 een paar maanden afwezig was. Vanwege de gezondheid van haar echtgenoot deed ze in 1912 afstand van haar positie. Een jaar later, toen de weesjongens een avond stukjes opvoerden, vermeldde de notulist vergenoegd dat de avond werd bijgewoond door Professor Uhlenbeck en zijn echtgenote, de voormalige regentes. De Professor gaf bij die gelegenheid 5 gulden om krentenbrood en chocolademelk voor de jongens te kopen⁹. Dat beeld komt bekend voor. Op het Blackfoot-reservaat deelden C.C. en Willy handen vol snoep uit. Trouwens, niet alleen aan jongens en meisjes, maar aan een ieder die hen met een woordje Blackfoot kon helpen.

Met Uhlenbecks gezondheid ging het alsmaar niet zo best; hij werd geplaagd door depressies en "vermoeidheid van het hoofd," zoals hij het zelf eens uitdrukte, en in 1926 vroeg hij om die reden ontslag aan en werd medisch afgekeurd. Het Leidse College van Curatoren vroeg een lintje voor hem aan, maar het werd geweigerd.¹⁰ Net als de kwestie van de overgedane voogdij, kon ook deze kwestie niet worden opgehelderd. Waarom kreeg C.C. na meer dan 27 jaar trouwe dienst geen lintje? Het echtpaar verhuisde daarna naar Nijmegen.

Uit drie heel verschillende bronnen is te putten hoe het daar met hen ging en uit die bronnen duiken dan ook weer kinderen op. Eigenlijk net geen kinderen meer en ook geen wezen, hoewel een van de jongelui schrijft, zoals we hieronder zullen zien, dat Uhlenbeck als een adoptieve vader voor hem

was. De eerste bron is te vinden in een "Herdenking" van Uhlenbecks oud-student, Jan de Josselin de Jong - met wie hij in 1910 op hetzelfde Blackfoot-reservaat resideerde - in het jaarboek van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen van 1951.

In 1926 stelde zijn medische afkeuring hem in staat om op 60-jarige leeftijd zijn betrekking neer te leggen en Leiden, met zijn universiteit, vaarwel te zeggen ... Dat hij intussen geen bezwaar had tegen de universiteitsstad als zodanig, bleek wel uit het feit, dat het echtpaar Uhlenbeck zich aanvankelijk vestigde in Nijmegen, waar hij al spoedig in aanraking kwam met enige leergierige studenten, die hem geregeld bezochten. Toen daar na enige tijd door een voor hen gezaghebbende instantie een eind aan werd gemaakt, moet hij wel bedacht hebben, dat althans deze teleurstelling - want het was een teleurstelling - hem in Leiden bespaard was gebleven. Al zou dit incident op zichzelf waarschijnlijk geen reden zijn geweest om Nijmegen te verlaten, toch zal het hem en ongetwijfeld ook zijn vrouw het afscheid gemakkelijker hebben gemaakt, toen zij, niet heel lang daarna, verhuisden naar Amersfoort ...¹¹

Uhlenbeck had in Nijmegen geen aanstelling als hoogleraar en in de archieven van de Nijmeegse universiteit is niets over een incident te vinden.¹² Wat was dat voor een "voor hen [die leergierige studenten] gezaghebbende instantie"? Wilt Idema, hoogleraar Chinese Taal- en Letterkunde te Boston, aan wie ik al had gevraagd naar de relatie Uhlenbeck/Robert van Gulik, wees me

op de in het Engels gestelde autobiografische notities van deze (zij zijn onze tweede bron) waarin hij schrijft, dat toen hij zestien jaar oud was

I was so fortunate as to meet the famous linguist and Sanskrit scholar, Prof. Dr. C.C. Uhlenbeck, who had just retired from Leiden and settled himself in Nijmegen with his wife. Our encounter was the result of a fortunate coincidence: In a secondhand shop I bought a bamboo sheet on which something was written that Martijn¹³ and I could not decipher and that is why I paid a visit to the professor in order to ask him what it was. In every regard he was as I imagined a professor to be: a slim man, slightly stooped forward, a thin beard and a high-dome forehead and a bald head. He was very friendly, told me that the script was Burmese, and interrogated me about my studies. Then he offered to teach me every Wednesday in the afternoon - school is closed then - General Languages and Sanskrit.

My father first objected, he thought that I could not abuse the friendliness of the professor, but he answered that, upon his retirement he had failed to realize how much he would miss teaching students. Furthermore, he thought that he could make me into his special pupil, who later could continue his own school of linguistics.

It did not take long until I also went every Saturday in the afternoon to the Uhlenbecks. They were childless and started to see me more or less as their adopted son. The professor not only knew the languages of the Far East, but he also could suggest the best Chinese

studybooks and indicate how best to approach Chinese studies. He also gave me a thorough education in General Linguistics, during which he even reviewed my Latin and Greek homework and taught me Sanskrit and later, also Russian. When in 1928 the first International Conference on Languages took place, he took me along as his secretary. He was a scholar with a remarkable interest, because he was also knowledgeable with anthropology, sociology and comparative religious studies. On top of this he was an outstanding teacher who could explain the most complicated questions in a simple and crystal clear way.¹⁴

Robert van Gulik was later behalve sinoloog ook diplomaat, diende als ambassadeur te Japan en China en was ook auteur van de Rechter Tie-verhalen (op Engels: Judge Dee). Uit *Een Man van Drie Levens*, de biografie die Carel Barkman over hem schreef, blijkt dat hij ook nog voor het Amerikaanse leger bezig is geweest een geheime code, gebaseerd op zijn kennis van Blackfoot, een Algonquin-taal op te zetten.¹⁵ (Zo'n code is er wel gekomen, maar dan eentje gebaseerd op Navajo, een Athapascan-taal).

In de jaren zestig las iedereen Rechter Tie's, ik ook. Tegenwoordig, 2002, worden nog 12 van de 17 detectives die van Gulik schreef door de University of Chicago Press uitgegeven. Ik begon ze opnieuw te lezen en stuitte in *The Chinese Lake Murders* op de schets van Dr. Djang. Het leek de derde bron te zijn die, fictief, dat wel, eveneens iets leek mede te delen over hoe het C.C. in Nijmegen was vergaan en alweer die studenten! Alvorens hier op in te gaan, eerst iets meer

over de Rechter Tie-romans.

Van Gulik schrijft in het voorwoord bij deze uitgaven dat de werkelijke Rechter Tie een districtsmagistraat is geweest onder de Tang-dynastie (618-907). Tie werd geboren als zoon van een geleerde en stierf als minister van Staat. In China tijdens de keizers was ieder ambtenaar een geleerde, die klassieke literatuur gestudeerd had en dikwijls ook zelf gedichten schreef. Er is een achtregelig gedicht van Tie bewaard gebleven. Hoewel Tie van 630 tot 700 leefde, is van Guliks eerste Tie-roman een vertaling van een Chinese roman uit de 18de eeuw, wiens autor het over zijn eigen tijd had. Maar juridisch had dat niet veel implicaties, de gang van zaken bij de rechtbank was in de tussenliggende 1000 jaar niet erg veranderd.

Iedere Rechter Tie-roman bestaat uit drie zaken die soms niet, maar meestal wel door elkaar heen lopen. Tijdens de eerste zaak in *The Chinese Lake Murders*, "The Case of the Drowned Courtesan," is even sprake van Professor Dr. Djang. Hij verschijnt niet op het feestje dat de notabelen van Han Yuang, een stad 60 mijlen van de hoofdstad af, ter ere van de komst van Rechter Tie geven. Van Han, één van de notabelen van Han Yuang, horen we dat het een gesloten gemeenschap is. Het is zeldzaam dat iemand zich daar na pensionering vestigt, en als er iets gebeurt probeert men dat voor buitenstaanders geheim te houden. De notabelen worden voorgesteld en Dr. Djang, professor in de literatuur, wordt verontschuldigd: de vorige dag trouwde zijn enige zoon. Er wordt een beetje geroddeld. "Zijn eigen wijn is hem te sterk gebleken," zeggen ze. De vader van de bruid voegt eraan toe: "Ik heb gehoord dat het hebben van boekenwijsheid niet altijd het

hebben van een hoogstaand karakter inhoudt."

In de tweede zaak, "The Case of the Vanished Bride," blijkt de bruid, de schoondochter van Dr. Djang, al een dag na de bruiloft vermoord te zijn aangetroffen en is de bruidegom verdwenen. Tie ondervraagt Liu, de vader van de bruid, over de verhouding van diens dochter Moon Fairy met de professor. Moon Fairy had haar vader gevraagd of ze bij Professor Djang thuis een cursus klassieke literatuur mocht volgen, en zij mocht het. Zodoende kwam ze bij de professor aan huis - zoals zij had gehoopt, want ze was verliefd op diens zoon. Liu werd nog door een zekere Wang gewaarschuwd: Djang zou een libertijn zijn die had geprobeerd met de dochter van Wang aan te leggen.

Rechter Tie ondervraagt Dr. Djang en daarna karaktergetuigen. De getuigenissen lopen uiteen: Djang zou losbandig zijn en Djang zou een brave man zijn met een hoogstaand karakter. Tie gaat daarna op bezoek bij Djang, een lange goedgebouwde man met een scherp intelligent gezicht. Hij lijkt ongeveer vijftig jaar oud te zijn, dus te jong om al met pensioen te zijn. Een kort inleidend praatje over literatuur overtuigt de rechter dat Djang een groot geleerde moet zijn. Tie vraagt hem dan:

"Why did you when still comparatively young give up your chair in the School of the Temple of Confucius? Many persons retain that honorable position till they are seventy or even older."

Dr. Djang gave the judge a suspicious look. He replied stiffly:

"I preferred to devote all my time to my own researches. The last three years I have confined my teaching to two private courses in classical literature here in my own house, for a few advanced students ..."

Rechter Tie vraagt later nog eens aan Han, de hoofdnotabele van Han Yuang, waarom Djang vervroegd met pensioen is gegaan.

"Must that old affair be raked up again?" he asked testily. "It has been established beyond all possible doubt that the girl student who lodged the complaint was deranged in mind. It is most commendable that Dr. Djang still insisted on tendering his resignation, because he opined that a professor of the Temple School should never get talked about, even if he were proved completely innocent ... We the notables of Han-Yuan, have heard the persons concerned and settled the case, together with the Rector of the school..."

Net als Dr. Djang ging Dr. Uhlenbeck met vervroegd pensioen. Net als Dr. Djang was ook Dr. Uhlenbeck een uitnemend taalgeleerde. Net als Dr. Djang was Dr. Uhlenbeck een lange man met een scherp gezicht. Net als Dr. Djang gaf Dr. Uhlenbeck les aan huis - maar volgens van Gulik, niet aan studenten, maar aan gymnasiasten oftewel middelbare scholieren. Overigens noemt van Gulik het betrokkene hoofd van de tempelschool een Rector, zoals ook het hoofd van een gymnasium een Rector is.

Uit de autobiografische notities van Robert van Gulik is duidelijk dat het "jongens" waren, althans een jongen, hijzelf dus, en

geen meisjes die bij Uhlenbeck aan huis les kregen. Even verderop in het verhaal waarin Dr. Djang voorkomt, wordt er gezegd, dat Moon Fairy, het meisje dat bij Djang thuis les kreeg, omdat ze zo'n jongensachtig type was eigenlijk een jongen had moeten zijn. Toeval of niet? Wilde van Gulik zijn fictieve schets nog een feitelijk veeg meegeven?

Van Gulik schrijft dat hij later als student in Leiden iedere zomer een week bij de Uhlenbecks logeerde. Dat het echtpaar toen in Amersfoort woonde, dat ze uit Nijmegen vertrokken waren, schrijft hij er niet bij. Hij schrijft ook dat hij het echtpaar Uhlenbeck tot aan hun dood in 1951 te Lugano is blijven bezoeken. Van Uhlenbeck is bekend omdat hij een uitstekende relatie had met tenminste twee van zijn studenten, Jan De Josselin de Jong, en Geers die in 1917 bij hem promoveerde. Het is ook bekend dat C.C. teleurgesteld was dat niet één van hen hem opvolgde. En dan is er Robert van Gulik, niet zozeer zijn student als wel zijn pupil, later kortstondig "secretaris" en medewerker aan de uitgave in 1930/1934 van Blackfoot-Engelse en Engelse-Blackfoot woordenboeken. Ook van Gulik volgde hem niet op, maar de relatie bleef wel tot aan zijn dood toe voortbestaan.

Na de Nijmeegse periode verbleven de Uhlenbecks een aantal jaren in Amersfoort, waar, zoals hij aan een collega liet weten, hij alleen maar de boeken kon lezen die hij in zijn bezit had, want een openbare bibliotheek had Amersfoort niet. Men kan zich nauwelijks voorstellen dat Uhlenbeck met hart en ziel naar een bibliotheekloze stad is vertrokken. In 1936 had het echtpaar ervan genoeg en verhuisde naar Lugano. Willy was daar echt gelukkig en, zuchtte Uhlenbeck in

een brief aan neef Dick, *Und das ist die Hauptsache*. In dezelfde brieven aan Dick schreef C.C. ook over een zekere Elsje Orth die een baantje zocht in Engeland of in Frankrijk. Het was aan deze zelfde Elsje dat Uhlenbeck het dagboek van zijn vrouw overhandigde. Op haar beurt schonk zij het dagboek, zes volgeschreven schoolschriftjes, aan een museum in Albuquerque. In een begeleidend briefje schreef ze:

Mr. and Mrs. Uhlenbeck were originally friends of my father and then, perhaps because of the fact that they had no children, a deep friendship grew between them and me.

In 2002 lukte het me eindelijk om contact te leggen met "Elsje:" een montere, bijna 90-jarige dame, die al sinds 1952 in Israel woont. Die vriendschap met Uhlenbeck had een stempel op haar hele leven gedrukt, vertelde ze me. Ze was als de dochter van het echtpaar Uhlenbeck zoals Robert van Gulik als hun zoon was.

Maar waarom schrijft van Gulik dan zo nadrukkelijk dat Dr. Djang, die hij schetste naar het beeld van de man die hij als een tweede vader beschouwde, een man die hij tot aan zijn dood bleef bezoeken, dat Djang "een professor [was] van grote geleerdheid maar van twijfelachtige zeden"? Misschien is de libertinage van Dr. Djang een literaire interpretatie van de intense belangstelling die de Uhlenbecks allebei hun hele leven koesterden voor jonge mensen, een belangstelling die duidelijk uit het 1911-dagboek van echtgenote Willy naar voren springt. Een voorbeeld: op 11 juni 1911 noteert ze dat hun missievriendjes op bezoek komen.

Peter Bear Leggings & Lewe Kassoos hangen op ons veldbed. Uhlenbeck ligt half op den grond met Willy & met Jim, met Redfox en Jimmy Veille en maakt gekheid met ze. Ik deel wat van onze Hollandse chocolade uit en geef ze ook van onze hopjes en pepermunt.

Dit soort bezoeken werd nog vele malen herhaald en nauwkeurig beschreven. Of die belangstelling is terug te brengen tot overcompensatie voor het gebrek aan eigen kinderen? Of, wat C.C. betreft, er misschien - tevens - sprake was van onderdrukte homoseksuele gevoelens? In ieder geval heeft diezelfde interesse voor jongeren, geleid of mede geleid tot Uhlenbecks interesse voor de taal en de belevingswereld van jongeren. De resultaten ervan, "Boys' Experiences," zijn te vinden in *New Blackfoot Texts*, die Uhlenbeck in 1911 verzamelde. Jammer genoeg leidde Uhlenbecks interesse in jongerentaal en teksten hem niet tot optreden tegen de schoolmeesters, die het hun pupillen te allen tijde verboden hun eigen taal te spreken, en wie het toch deed werd gestraft.

Tot slot: heeft Robert van Gulik in Dr. Djang, een groot geleerde van twijfelachtige zeden, Dr. Uhlenbeck terecht afgeschilderd? De vage manier waarop C.C.'s voormalige student Jan de Josselin de Jong schrijft over "studenten" als het over scholieren gaat, over een "incident," dat ertoe bijdroeg dat de Uhlenbecks Nijmegen verlieten, voedt deze vraag, evenals zijn opmerking aan het einde van zijn "Herdenking:" "...voor ons die zijn leerlingen waren, is niet het belangrijkste wie hij precies was, maar wat hij voor ons is geweest..." Homosexualiteit stond voor Robert van Gulik zeker niet gelijk aan libertinage. In *Fantoom in Foe-Lai* (bl. 133)

verzekert Rechter Tie een zekere Tang, "Wij gaan zoals de natuur ons gericht heeft en wanneer twee volwassenen elkaar aldus ontmoeten, dan is dat hun eigen zaak. Ik zou me daarover geen zorgen maken!"

Er is echter een andere verklaring mogelijk. De enorme hoeveelheid werk die Robert van Gulik verzette, weerhield hem niet van een actief (buitenechtelijk) seksleven. Dat komt ook sterk in de biografie van Barkman naar voren. De twijfelachtige (heterosexuele) zeden van Dr. Djang kunnen dus betekenen dat Dr. C.C. Uhlenbeck niet de enige was naar wie de Chinese geleerde werd gemodelleerd.

NOTES

¹ Van Gulik, R.H. *The Chinese Lake Murders*. University of Chicago Press, 1977.

² Uhlenbeck, C.C. *A New Series of Blackfoot Texts. From the southern Peigans Blackfoot Reservation, Teton County, Montana, with the help of Joseph Tatsey*. Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Afdeling Letterkunde. Nieuwe Reeks. Deel XIII No. 1. Amsterdam: Johannes Müller, 1912.

³ Medewerkers aan de inleidingen zijn: Klaas van Berkel, Groningen; Inge Genee, Lethbridge, Canada; en Alice Kehoe, Milwaukee, V.S. Het dagboek van Willy Uhlenbeck-Melchior, in mijn bewerking, zal zomer 2005 gelijktijdig bij de University of Calgary Press en de University of Nebraska Press verschijnen.

⁴ Met dank aan Piet Genee, Heemskerk, die me deze genealogische gegevens doorgaf.

⁵ C.C. Uhlenbeck tekende brieven die hij in de jaren 1936-1937 schreef aan Dick Uhlenbeck, de zoon van zijn oom Olke Uhlenbeck, met "Kees." Algemeen Rijksarchief (2.21.165/203), Den Haag.

⁶ *Nieuw Biografisch Woordenboek*. Leiden: A.W. Sijthoff's Uitgevers-maatschappij, 1921. 985.

⁷ Uhlenbeck, C.C., brief uit Soest, 9 Jan. 1899, aan J.W. Muller. Dousakamer. Univ. Bibliotheek, Leiden.

⁸ Uhlenbeck, C.C. *Gedachten en dromen*. Haarlem: I. de Haan, 1885.

⁹ Den Haan, S.W.M.A. *Inventaris van het archief van het Heilige Geest- of Arme Wees- en Kinderhuis te Leiden, 1334-1979*. *Leidse Inventarissen*. 7. (HG Weeshuis 117 [Oct. 31, 1904-Mei 1910] en 118 [Juni 1910 - Mei 12, 1924]). Leiden 1990. (Gemeente-archief, Leiden).

¹⁰ Correspondentie College van Curatoren. Dousakamer. Universiteitsbibliotheek, Leiden.

¹¹ de Josselin de Jong, J.P.B. "Herdenking van Christianus Cornelis Uhlenbeck (18 October 1866 -12 Augustus 1951)" in: *Jaarbericht van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen*, 1951. 282-297.

¹² Aldus Jan Brabers van het Katholiek Documentatie Centrum, KU Nijmegen. Brief 19 februari 2002.

¹³ Dat was Martijn Schnitger, die later archeoloog werd in Indië en daar jong stierf.

¹⁴ Deze notities werden me zowel door Wilt Idema, als Carel Barkman en Willem van Gulik, Roberts zoon, ter beschikking gesteld - waarvoor mijn hartelijke dank.

¹⁵ Barkman, C.D. and H. de Vries-van der Hoeven: *Een man van drie levens. Biografie van diplomaat, schrijver, geleerde, Robert van Gulik.* Amsterdam: Forum, 1995.